

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра педагогіки, психології та соціальної роботи

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчально-педагогічної
роботи

Марія БОДНАР

«01» вересня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія залежностей та шляхи реабілітації

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

галузь знань I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення

спеціальність I10 Соціальна робота та консультування

освітньо-професійна програма Соціальна робота та консультування

Кременець – 2025

Робоча програма вибіркової дисципліни «Психологія залежностей та шляхи реабілітації» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності П0 Соціальна робота та консультування освітньо-професійної програми «Соціальна робота та консультування». Кременець, 2025. 20 с.

Розробник: Маріанна Ярощук, доцент кафедри педагогіки, психології та соціальної роботи, кандидат психологічних наук, доцент.

Робочу програму навчальної дисципліни схвалено на засіданні кафедри педагогіки, психології та соціальної роботи.

Протокол №1 від 01 вересня 2025 року

В.о. зав. кафедри

Маріанна Ярощук

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма здобуття освіти	Заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 4	Галузь знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення	Нормативна	
	Спеціальність: П10 Соціальна робота та консультування Освітньо-професійна програма: Соціальна робота та консультування	Рік підготовки	
II		II	
Семестр			
II		II	
Лекції			
26 год.		6 год.	
Змістових модулів – 2	Освітній рівень: другий (магістерський)	Практичні, семінарські	
		26 год.	8 год.
Лабораторні			
–			
Самостійна робота			
68		106 год.	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – 1	Тижневих годин для денної форми здобуття освіти: аудиторних –3 самостійної роботи студента – 4	Форма контролю: залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми здобуття освіти – **43/57**

для заочної форми здобуття освіти – **12/88**

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Психологія залежностей та шляхи реабілітації» є формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань про психологічні механізми виникнення, розвитку та функціонування різних видів залежної поведінки, закономірності її прояву на різних етапах життєвого розвитку, а також формування практичних умінь щодо психологічної діагностики, профілактики, корекції та реабілітації осіб із залежностями. Дисципліна спрямована на розуміння біопсихосоціальної природи залежностей, особливостей психологічного супроводу залежної особи та її соціального оточення, а також сучасних підходів до відновлення психологічного, соціального та особистісного функціонування.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- формування системних знань про поняття, види, структуру та психологічні механізми залежної поведінки;
- ознайомлення з основними теоретичними підходами до вивчення залежностей у сучасній психології;
- визначення психологічних, біологічних та соціальних чинників виникнення і розвитку залежної поведінки;
- характеристика основних видів хімічних залежностей, зокрема алкогольної, наркотичної та ніотинової;
- вивчення нехімічних залежностей, зокрема ігрової, інтернет-, комп'ютерної, залежності від соціальних мереж, шопінгу та інших форм адиктивної поведінки;
- розкриття особливостей формування залежності, її стадій, симптомів та психологічних наслідків;
- формування навичок виявлення факторів ризику та ранніх ознак залежної поведінки.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

ТЕМА 1. Психологія залежностей як галузь психологічного знання. Основні поняття та класифікація залежностей

Поняття залежності та адиктивної поведінки. Предмет, завдання і структура психології залежностей. Основні види залежностей: хімічні та нехімічні. Психологічні механізми формування залежної поведінки. Біопсихосоціальна модель залежностей. Фактори ризику та чинники, що сприяють формуванню залежності.

ТЕМА 2. Психологічні механізми формування та розвитку залежної поведінки

Психологічні теорії та концепції виникнення залежностей. Потреби, мотиви та механізми адиктивної поведінки. Роль емоцій, стресу, фрустрації та психологічної травми у формуванні залежності. Особливості особистості людини із залежною поведінкою. Стадії формування залежності та механізми закріплення адиктивного патерну.

ТЕМА 3. Хімічні залежності: психологічна характеристика та наслідки

Алкогольна, наркотична та нікотинова залежність як форми хімічної залежності. Психологічні особливості осіб із хімічними залежностями. Формування толерантності, психологічної та фізичної залежності. Вплив психоактивних речовин на психічні процеси, емоційно-вольову сферу та особистість. Соціально-психологічні наслідки хімічних залежностей.

ТЕМА 4. Нехімічні залежності та сучасні форми адиктивної поведінки

Поняття нехімічних залежностей. Інтернет-залежність, залежність від соціальних мереж, комп'ютерних та азартних ігор, шопінг-залежність та інші поведінкові адикції. Психологічні механізми формування нехімічних залежностей. Віртуальне середовище як фактор ризику адиктивної поведінки. Вплив нехімічних залежностей на особистісний розвиток, міжособистісні відносини та соціальне функціонування.

ТЕМА 5. Психологічна діагностика та профілактика залежної поведінки

Мета та принципи психологічної діагностики залежностей. Методи виявлення адиктивної поведінки та визначення ступеня її вираженості. Психологічне обстеження особистості, мотиваційної, емоційної та когнітивної сфер. Раннє виявлення ризику формування залежності.

Первинна, вторинна та третинна профілактика залежної поведінки. Профілактична робота з дітьми, підлітками, молоддю та сім'ями.

ТЕМА 6. Психологічна допомога та психокорекція осіб із залежною поведінкою

Основні принципи психологічної допомоги особам із залежностями. Психологічне консультування та психокорекція адиктивної поведінки. Мотивація до змін як важлива умова подолання залежності. Сучасні психотерапевтичні підходи у роботі із залежностями. Робота з емоціями, стресом, самооцінкою та міжособистісними відносинами. Особливості індивідуальної, групової та сімейної психологічної допомоги.

ТЕМА 7. Реабілітація та ресоціалізація осіб із залежностями. Профілактика рецидивів

Поняття, мета та принципи психологічної реабілітації осіб із залежностями. Основні етапи реабілітаційного процесу. Комплексний біопсихосоціальний підхід до реабілітації. Формування навичок саморегуляції та здорового способу життя. Відновлення соціального функціонування та міжособистісних зв'язків. Роль сім'ї та соціального оточення у процесі реабілітації. Ресоціалізація та соціальна адаптація. Профілактика зриву та рецидиву залежної поведінки. Міждисциплінарна взаємодія фахівців у процесі реабілітації.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Кількість годин				
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лекції	практичні	лабораторні	самостійна робота		лекції	практичні	лабораторні	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1.										
ТЕМА 1. Психологія залежностей як галузь психологічного знання. Основні поняття та класифікація залежностей		2	2		8		2	2		12
ТЕМА 2. Психологічні механізми формування та розвитку залежної поведінки		4	4		10					12
ТЕМА 3. Хімічні залежності: психологічна характеристика та		4	4		10		2	2		12

наслідки										
ТЕМА 4. Нехімічні залежності та сучасні форми адиктивної поведінки		4	4		10					14
ТЕМА 5. Психологічна діагностика та профілактика залежної поведінки		4	4		10					14
ТЕМА 6. Психологічна допомога та психокорекція осіб із залежною поведінкою		4	4		10		2	2		14
ТЕМА 7. Реабілітація та ресоціалізація осіб із залежностями. Профілактика рецидивів		4	4		10					14
										14
Усього годин:		26	26		68		6	8		106

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма здобуття освіти	Заочна форма здобуття освіти
1.	Психологія залежностей як галузь психологічного знання. Основні поняття та класифікація залежностей	2	2
2.	Психологічні механізми формування та розвитку залежної поведінки	4	
3.	Хімічні залежності: психологічна характеристика та наслідки	4	2
4.	Нехімічні залежності та сучасні форми адиктивної поведінки	4	
5.	Психологічна діагностика та профілактика залежної поведінки	4	
6.	Психологічна допомога та психокорекція осіб із залежною поведінкою	4	2
7.	Реабілітація та ресоціалізація осіб із залежностями. Профілактика рецидивів	4	2
Усього годин:		26	8

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема: Психологія залежностей як галузь психологічного знання. Основні поняття та класифікація залежностей

1. Поняття залежності, адикції та адиктивної поведінки.
2. Предмет, завдання та основні напрями психології залежностей.
3. Основні види та класифікації залежностей.

4. Хімічні та нехімічні залежності: спільні та відмінні характеристики.
5. Біопсихосоціальна модель залежності.
6. Основні фактори ризику формування залежної поведінки.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 2

Тема: Психологічні механізми формування та розвитку залежної поведінки

1. Основні психологічні теорії виникнення залежної поведінки.
2. Потреби, мотиви та механізми формування адиктивної поведінки.
3. Роль емоційного стану, стресу та фрустрації у виникненні залежності.
4. Особистісні характеристики та психологічні чинники ризику залежної поведінки.
5. Стадії формування та розвитку залежності.
6. Механізми закріплення залежної поведінки та формування адиктивного патерну.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 3

Тема: Хімічні залежності: психологічна характеристика та наслідки

1. Поняття та основні види хімічних залежностей.
2. Психологічні особливості алкогольної залежності.
3. Психологічна характеристика наркотичної залежності.
4. Нікотинова залежність та її психологічні механізми.
5. Формування толерантності та залежності від психоактивних речовин.
6. Психологічні та соціальні наслідки хімічних залежностей.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 4

Тема: Нехімічні залежності та сучасні форми адиктивної поведінки

1. Поняття та психологічні особливості нехімічних залежностей.
2. Інтернет-залежність та проблемне використання цифрових технологій.
3. Залежність від соціальних мереж та особливості віртуальної поведінки.
4. Ігрова та азартна залежність: психологічні механізми формування.
5. Шопінг-залежність та інші поведінкові адикції.
6. Вплив нехімічних залежностей на особистість, сім'ю та соціальне функціонування.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 5

Тема: Психологічна діагностика та профілактика залежної поведінки

1. Мета, завдання та принципи психологічної діагностики залежної поведінки.
2. Основні методи та психодіагностичний інструментарій у роботі із залежностями.
3. Виявлення факторів ризику та ранніх ознак формування залежності.
4. Особливості психологічної діагностики залежної поведінки у дітей і підлітків.
5. Основні напрями та рівні профілактики залежної поведінки.
6. Роль сім'ї, освітнього середовища та соціального оточення у профілактиці залежностей.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 6

Тема: Психологічна допомога та психокорекція осіб із залежною поведінкою

1. Основні принципи психологічної допомоги особам із залежностями.
2. Психологічне консультування осіб із залежною поведінкою.
3. Мотивація до змін та її значення у подоланні залежності.
4. Основні психотерапевтичні та психокорекційні підходи до роботи із залежностями.
5. Індивідуальна, групова та сімейна психологічна допомога.
6. Етичні принципи роботи психолога з особами із залежною поведінкою.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 7

Тема: Реабілітація та ресоціалізація осіб із залежностями. Профілактика рецидивів

1. Поняття, мета та основні принципи психологічної реабілітації осіб із залежностями.
2. Основні етапи та складові реабілітаційного процесу.
3. Біопсихосоціальний підхід до реабілітації залежної поведінки.
4. Роль сім'ї та соціального оточення у процесі реабілітації.
5. Ресоціалізація та соціальна адаптація осіб, які подолали залежність.
6. Профілактика зриву та рецидиву залежної поведінки.
7. Міждисциплінарна взаємодія психолога, соціального працівника, лікаря та інших фахівців.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час самостійної роботи на семінарських та практичних заняттях

1-2 бали – здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання для виконання за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання здобувача освіти є достатньо ґрунтовними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент виявляє вміння рецензувати відповіді інших та опрацьовувати матеріал самостійно.

4 бали – здобувач освіти володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали;

самостійно визначає окремі цілі власної освітньої діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – здобувач освіти має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формах; розвиває свої обдарування та нахили.

6. Самостійна робота

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма здобуття освіти	Заочна форма здобуття освіти
1	Опрацювати наукову літературу та визначити основні поняття психології залежностей. Проаналізувати сучасні підходи до класифікації залежностей. Сформулювати уявлення про біопсихосоціальну модель залежної поведінки.	8	12
2	Проаналізувати психологічні механізми виникнення та закріплення залежної поведінки. Охарактеризувати роль потреб, мотивів, емоційних станів, стресу та психологічної травми у формуванні залежності. Визначити основні фактори ризику	10	12
3	Опрацювати наукові джерела щодо алкогольної, наркотичної та нікотинової залежностей. Охарактеризувати психологічні прояви хімічних залежностей, їх вплив на особистість, емоційно-вольову сферу та соціальне функціонування.	10	12
4	Дослідити особливості інтернет-залежності, залежності від соціальних мереж, комп'ютерних та азартних ігор, шопінг-залежності та інших поведінкових адикцій. Проаналізувати вплив цифрового середовища на формування залежної поведінки.	10	14
5	Ознайомитися із сучасними методами психологічної діагностики залежної поведінки. Проаналізувати основні фактори ризику та ранні ознаки залежності. Розглянути напрями первинної, вторинної та	10	14

	третинної профілактики.		
6	Опрацювати сучасні підходи до психологічного консультування та психокорекції залежної поведінки. Проаналізувати значення мотивації до змін, психологічної підтримки та психотерапевтичної роботи. Охарактеризувати особливості індивідуальної, групової та сімейної допомоги.	10	14
:7	Опрацювати сучасні підходи до психологічної реабілітації осіб із залежностями. Визначити основні етапи реабілітаційного процесу та умови успішної ресоціалізації. Проаналізувати роль сім'ї, соціального оточення та міждисциплінарної взаємодії у попередженні рецидивів.	10	14
		10	14
Загалом		60	108

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час самостійної роботи на семінарських та практичних заняттях

1-2 бали – здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання для виконання за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання здобувача освіти є достатньо ґрунтовними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент виявляє вміння рецензувати відповіді інших та опрацьовувати матеріал самостійно.

4 бали – здобувач освіти володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної освітньої діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – здобувач освіти має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу;

логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формах; розвиває свої обдарування та нахили.

7. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

I. ІНДЗ теоретичного характеру (презентація):

1. Психологічна природа залежної поведінки: сучасні наукові підходи.
2. Біопсихосоціальна модель залежності та її значення для психологічної допомоги.
3. Психологічні механізми формування адиктивної поведінки.
4. Особистісні чинники ризику виникнення залежної поведінки.
5. Роль стресу та психологічної травми у формуванні залежностей.
6. Алкогольна залежність: психологічна характеристика та наслідки.
7. Наркотична залежність: психологічні механізми та особливості допомоги.
8. Нікотинова залежність як проблема психологічного здоров'я.
9. Інтернет-залежність: психологічні механізми та соціальні наслідки.
10. Ігрова залежність: психологічні особливості та профілактика.
11. Залежність від соціальних мереж у сучасному цифровому середовищі.
12. Психологічні особливості нехімічних залежностей.
13. Психологічна діагностика залежної поведінки: методи та можливості.
14. Раннє виявлення залежної поведінки та профілактика її розвитку.
15. Профілактика залежної поведінки дітей та підлітків.
16. Роль сім'ї у виникненні та подоланні залежної поведінки.
17. Психологічне консультування осіб із залежною поведінкою.
18. Мотивація до змін як умова подолання залежності.
19. Психокорекція залежної поведінки: сучасні підходи.
20. Психологічна реабілітація осіб із залежностями.
21. Ресоціалізація осіб із залежною поведінкою та відновлення соціального функціонування.
22. Профілактика рецидивів залежної поведінки.
23. Сімейна психологічна допомога у роботі із залежностями.
24. Групова психологічна допомога особам із залежною поведінкою.
25. Міждисциплінарний підхід до реабілітації осіб із залежностями.

Порядок подання та захист ІНДЗ

1. Звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді реферату, презентації тощо.
2. ІНДЗ подається викладачу не пізніше ніж за 2 тижні до підсумкового контролю або завершення семестру.

3. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті (семінарському, практичному) на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання шляхом усного звіту здобувача освіти про виконану роботу або презентації.

4. Оцінка за ІНДЗ враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу. Максимальна кількість балів – 15.

Критерії оцінювання ІНДЗ

При розробленні критеріїв оцінки за ІНДЗ береться за основу повнота і правильність виконання завдання, ступінь усвідомлення та розуміння студентом навчального матеріалу проблемного характеру; враховується здатність студента диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання, застосовуючи наукову термінологію; уміння здійснювати самостійний пошук та використання додаткового матеріалу для глибокого, логічного і творчого аналізу вивченого; уміння творчо застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; мовленнєве оформлення відповіді тощо.

1 бал – здобувач освіти має початковий рівень знань і не виявляє інтересу до навчального матеріалу; механічно відтворює зміст відповідного параграфу підручника/посібника; копіює певне завдання без будь-яких власних висновків та узагальнень;

2 бали – здобувач освіти виявляє первинний інтерес до навчального матеріалу; має фрагментарні навички в роботі з підручником, але самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання;

3 бали – здобувач освіти знає близько половини навчального матеріалу і здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача; описує явища, процеси без пояснень їх причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, але слабо орієнтується в поняттях;

4 бали – здобувач освіти знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, але відтворює його з помилками та неточностями; здатен з помилками й неточностями дати визначення основних понять; відповіді на додаткові питання непослідовні та нелогічні;

5 балів здобувач освіти має стійкі навички роботи з текстом підручника; може самостійно оволодіти більшою частиною навчального матеріалу; формулює поняття, наводить приклади, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен за необхідності використовувати наочні матеріали;

6 балів – здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу; може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена;

7 балів – здобувач освіти самостійно відтворює домінуючу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати набуті знання при розв'язуванні психологічних задач; користується додатковими джерелами;

8 балів – здобувач освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; розуміє основоположні теорії та факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє застосовувати засвоєний матеріал у стандартних ситуаціях;

9 балів – здобувач освіти уміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних теоретичних положень; самостійно користується додатковими джерелами; свідомо контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми;

10 балів – знання здобувача освіти є достатньо повними; він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно описує певні явища з точки зору їх смислового взаємозв'язку; відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими фрагментарними неточностями;

11 балів – здобувач освіти уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами та фактами, розглядати виявлені закономірності, робити самостійні висновки; загалом належною мірою контролює власну освітню діяльність;

12 балів – здобувач освіти володіє глибокими та міцними знаннями, здатен використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали;

13 балів – здобувач освіти самостійно визначає окремі цілі власної освітньої діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну щодо власної;

14 балів – здобувач освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ;

15 балів – здобувач освіти вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал у будь-якій формі; активно розвиває свої обдарування та нахили; вільно висловлює перспективи у відповідній сфері досліджень.

8. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративні та проблемно-інтерактивні: лекції-презентації із застосуванням ІКТ, евристична бесіда, творчі есе, дискусії, полілоги, моделювання ситуацій, тематичні презентації, робота в групах, поточні тестування, виконання індивідуальних психологічних досліджень, самостійна робота, робота з науковою літературою.

9. Методи контролю

Поточне оцінювання (усні та письмові відповіді), поточне тестування, оцінювання презентацій із застосуванням ІКТ, оцінювання ІНДЗ, само- та взаємооцінювання, підсумковий тест, підсумкова оцінка – залік.

**10. Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти у процесі
поточного і проміжного контролю**

Змістовий модуль 1 (65 балів)													ІНДЗ	Тест	Сума
Теми															
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	15	20	100

**Відповідність національної шкали оцінювання академічної
успішності шкалі ЄКТС**

За шкалою ЄКТС	За національною шкалою	За шкалою оцінюва- ння з навчаль- ної дисциплі- ни	Критерії оцінювання знань, умінь і навичок
А	Відмінно	90-100	- студент виявляє глибокі, міцні і системні знання навчально-програмового матеріалу; - володіє теоретичними основами дослідження проблем; - демонструє вміння самостійно знаходити і користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища, ідеї; - виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань.
В	Добре	82-89	- здобувач виявляє повні, ґрунтовні знання навчально-програмового матеріалу; - демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки; - вільно застосовує матеріал у власній аргументації; - при виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, але містить несуттєві неточності.

C		75-81	- здобувач виявляє ґрунтовні знання навчально-програмового матеріалу, але вони носять, в основному, репродуктивний характер; - демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки на основі отриманих знань; - при виконанні практичних завдань допускає окремі помилки; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.
D	Задовільно	67-74	- здобувач виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте спостерігається їх недостатня глибина та осмисленість; - виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити певні, але неконкретні і неточні висновки.
E		60-66	- здобувач виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте допускає неточності у їх розумінні; - допускає порушення логічності та послідовності викладу матеріалу; - не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою.
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59	- здобувач фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; - має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; - виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; - відсутні уміння і навички в роботі з джерелами інформації; - не вміє логічно мислити і викласти свою думку.
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	0-34	- не відтворює значну частину навчального матеріалу; - не вміє викладати матеріал; - не має уявлення про об'єкт навчання; - не володіє вмінням розв'язувати практичні завдання.

Критерії оцінювання за національною шкалою

Оцінка А «5» («відмінно») (90–100): здобувач освіти виявляє міцні, глибокі та системні знання навчально-програмованого матеріалу; відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу; демонструє вміння самостійно знаходити та користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища, ідеї, встановлювати причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робити аргументовані висновки; користується широким арсеналом засобів доказів власної думки, вирішує складні проблемні завдання; виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань; творчо застосовує професійні вміння і навички; вміє пов'язати теорію з практикою; володіє культурою викладу інформації, мова студента грамотна.

Оцінка В «4» («добре») (82–89): здобувач освіти виявляє міцні, повні, ґрунтовні знання навчально-програмованого матеріалу; демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати та систематизувати інформацію, встановлювати зв'язок з обраною професією та робити висновки; використовує загальновідомі докази у власній аргументації; вільно застосовує матеріал у стандартних ситуаціях; відповідь студента в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована, однак при відповіді та виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; рівень мовленнєвої культури відповідає загальноприйнятим нормам.

Оцінка С «4» («добре») (75–81): здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте його знання недостатньо глибокі та осмислені; відповідь на рівні загальних уявлень про предмет; демонструє деяке порушення логічності й послідовності викладу матеріалу; виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити певні, але неконкретні й неточні висновки; не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою; має фрагментарні навички в роботі з джерелами інформації; виявляє невисоку культуру викладу знань.

Оцінка Д «3» («задовільно») (67–74): здобувач освіти фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; викладає матеріал уривчастими реченнями, при відповіді допускає суттєві помилки, які не здатен виправити після коректування запитань; недостатньо володіє розумовими операціями; відсутні уміння і навички у роботі з джерелами інформації; не вміє логічно мислити та викласти свою думку.

Оцінка Е «3» («задовільно») (60–66): здобувач освіти має мінімально достатні знання з дисципліни, зі значними помилками; у загальному недостатньо орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не досить впевнено, з суттєвими помилками застосовує знання в практичних ситуаціях.

Оцінка FХ «2» («незадовільно») (35-59) (з можливістю повторного складання): здобувач освіти не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосовування знань у практичних ситуаціях; демонструє; не виявляє творчі уміння застосування знань, навичок у навчально-дослідній та практичній діяльності.

Оцінка F «2» («незадовільно») (0–34) (з обов’язковим повторним курсом): здобувач освіти не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосовування знань у практичних ситуаціях.

Академічна доброчесність: Роботи (академічні есе, проєкти) студентів повинні бути їхніми оригінальними дослідженнями чи результатом власних міркувань. Відсутність бібліографічних покликань на свідомо використаний текст, запозичення та використання чужого тексту (академічний плагіат), фабрикування джерел, імітація дослідження, списування, ухилення від здачі письмових робіт у визначений термін без поважних причин є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі та поведінці студента є підставою для реагування викладача відповідно до відповідно до «Положення про академічну доброчесність в КОГПА ім. Тараса Шевченка», «Положення про запобігання плагіату та впровадження практики належного цитування у навчальному процесі КОГПА ім. Тараса Шевченка».

11. Методичне забезпечення

Навчально-методичне забезпечення, у тому числі на освітній платформі MOODLE, підручники, посібники, періодичні видання, мультимедійні презентації за змістом тем.

12. Рекомендована література

ОСНОВНА:

1. Віденєєв І. О. Психологія девіантної поведінки : конспект лекцій з дисципліни для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спец. 053 «Психологія», освітньої програми «Психологія». Харків : ХДАК, 2024.
2. Зливков В. Л., Лукомська С. О. Психологія особистості в умовах сучасних викликів : навчальний посібник. Київ : [б. в.], 2023.
3. Козира П. В. Роль психолога у житті людини, яка бореться з алкогольною та/або наркотичною залежністю. Габітус. 2023. № 46.
4. Козира П. В. Психологічні особливості професійної діяльності психологів, які працюють із залежностями. Наукові інновації та передові технології. 2025. № 8. С. 1483–1493.
5. Козира П. В. Психологічна допомога у подоланні ігрової залежності. Габітус. 2023. № 48.
6. Козира П. В., Шаталова А. О. Соціальні аспекти наркотичної залежності. Габітус. 2025. № 69(1).
7. Максимова Н. Ю. Психологічна травма як чинник адиктивної поведінки. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2020.

8. Максимова Н. Ю., Щербина-Прилука В. М. Методи визначення особистісної схильності до адиктивної поведінки. Друга Всеукраїнська науково-практична конференція з адиктології : матеріали наук.-практ. конф., 14–15 вересня 2024 р. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2024. С. 62–69.
9. Максимова Н. Ю., Грись А. М., Максимов М. В. та ін. Psychological Factors of Overcoming Nonchemical Addictions. The Journal of Nervous and Mental Disease. 2024. Vol. 212, № 9. P. 485–492.
10. Пономарьов В. І., Пономарьова В. В., Міщенко О. М. Психологічні аспекти залежної, суїцидальної поведінки, танатології та евтаназії : методичні рекомендації для самостійної роботи. Харків : НТУ «ХП», 2023. 33 с.
11. Старков Д. Ю., Іванов В. О., Безсмертний Ю. М. Принципи амбулаторної психосоціальної реабілітації осіб, залежних від алкоголю. Київ : Віпол, 2013.
12. Шиделко А. В., Майорчак Н. М., Бамнурак Н. М., Головач Т. М. та ін. Social and Psychological Rehabilitation of People Addicted to Psychoactive Substances: Research Results. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience. 2022. Vol. 13, № 1. P. 387–419.
13. Друга Всеукраїнська науково-практична конференція з адиктології : матеріали наук.-практ. конф., 14–15 вересня 2024 р. / за ред. С. Д. Максименка. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2024. 141 с.
14. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з адиктології. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023.
15. Психологічні особливості професійної діяльності психологів, які працюють із залежностями : матеріали сучасних досліджень з адиктології. Київ, 2025.

ДОДАТКОВА:

1. Головач Т. М. English for Specific Purposes: Psychology in Use. Part II : навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2019.
2. Лялюк Г. М. Особливості копінг-стратегій підлітків, схильних до алкогольної залежності. Наукові інновації та передові технології. 2024.
3. Ковальчук З. Я., Завацька Н. Є. Психологічна реабілітація та відновлення професійної діяльності фахівців силових структур. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна. 2025. № 1.
4. Козира П. В. Етичні принципи роботи психолога з клієнтами, залежними від алкоголю. Наукові інновації та передові технології. 2025. № 6.
5. Козира П. В., Шаталова А. О. Соціальні аспекти наркотичної залежності. Габітус. 2025. № 69(1).

6. Максимова Н. Ю., Щербина-Прилука В. М. Методи визначення особистісної схильності до адиктивної поведінки. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2024.
7. Psychological Factors of Overcoming Nonchemical Addictions. The Journal of Nervous and Mental Disease. 2024. Vol. 212, № 9. P. 485–492.
8. Психологічні особливості копінг-стратегій підлітків із високою схильністю до алкогольної залежності : кваліфікаційне дослідження. Львів : ЛьвДУВС, 2025.
9. Психологічні особливості копінг-стратегій підлітків, схильних до алкогольної залежності : кваліфікаційне дослідження. Львів : ЛьвДУВС, 2024.
10. Усвідомлення та самотність: психологічні аспекти адиктивної поведінки : матеріали круглого столу. Київ : НАПН України, 2020.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського — електронний каталог, електронна бібліотека, наукові та фахові видання. Офіційний сайт НБУВ
2. Електронна бібліотека НАПН України — наукові праці, монографії, навчально-методичні матеріали з психології, педагогіки та соціальної роботи. Електронна бібліотека НАПН України
3. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України — наукові дослідження, публікації та інформаційні матеріали з актуальних проблем психології. Офіційний сайт Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України
4. Наукова періодика України — електронний ресурс наукових журналів та збірників наукових праць. Наукова періодика України
5. Національний репозитарій академічних текстів — пошук дисертацій, кваліфікаційних робіт, наукових публікацій та інших академічних матеріалів. Національний репозитарій академічних текстів
6. Офіційний вебпортал Міністерства охорони здоров'я України — нормативно-правова та інформаційно-аналітична інформація у сфері охорони здоров'я, психічного здоров'я та реабілітації. МОЗ України
7. Центр громадського здоров'я МОЗ України — інформаційні та методичні матеріали щодо профілактики залежностей, психічного здоров'я та громадського здоров'я. Центр громадського здоров'я МОЗ України